2004-15-RE

CAUSA 2004-15-RE

Número de registre 550-2004. Recurs d'empara

SENTÈNCIA DEL 6 DE JUNY DEL 2005

_____

BOPA núm. 52, del 15 de juny del 2005

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional el 13 de desembre del 2004 per la representació processal del Sr. F. A. F., mitjançant el qual interposa recurs d'empara contra l'aute del 9 de desembre del 2004 i contra la sentència del 8 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per haver-se produït una presumpta vulneració dels drets a la defensa, a la presumpció d'innocència i a la jurisdicció, a obtenir d'aquesta una decisió fonamentada en dret i a un procés degut, substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari infringits els drets continguts a l'article 10 de la Constitució, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que es "reconegui el dret del recurrent a obtenir unes resolucions sobre el fons en el tema objecte del present recurs tot acordant-se la retroacció del procediment al moment en que es va produir aquesta vulneració";

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 98 c) i 102 b);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 25 de gener del 2005, que va admetre a tràmit el recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. F. A. F.;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 27 de gener del 2005, per la representació processal del Sr. F. A. F.;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 4 d'abril del 2005, per la representació processal de la Sra. J. I. J.;

Vistes les conclusions formulades, dins de termini, per les representacions processals de les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Miguel Herrero de Miñón;

Antecedents

Primer

El 14 de juny del 2004, el Tribunal de Corts va condemnar el Sr. F. A. F., com a responsable penalment en concepte d'autor d'un delicte major de violació, sense la concurrència de circumstàncies que modifiquin la responsabilitat penal, a la pena de set anys de presó ferma, a l'expulsió temporal del Principat per un termini de vint anys i al pagament de les despeses processals causades.

Segon

La representació processal del Sr. F. A. F. va interposar un recurs d'apel·lació i, el 8 de novembre del 2004, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència que estimava

parcialment el recurs d'apel·lació esmentat i confirmava la sentència del Tribunal de Corts, excepte pel que feia a la pena de presó imposada que es reduïa a cinc anys.

Tercer

La representació processal del Sr. F. A. F. va presentar un incident de nul·litat d'actuacions contra la sentència del 8 de novembre del 2004 del Tribunal Superior de Justícia, per considerar que es vulnerava el dret a la jurisdicció, el dret a la defensa i el dret a obtenir una decisió fonamentada en dret, ja que el Tribunal va retenir la culpabilitat del recurrent basant-se en elements no suficientment seriosos per forjar la seva convicció, i va tenir en compte "constatacions residuals, parcials i sense o amb poc interès" utilitzant "un raonament que excedeix els límits de la íntima convicció."

Quart

El 9 de desembre del 2004, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute que desestimava l'incident de nul·litat per considerar, després de recordar que el dret a la jurisdicció no implica el dret a obtenir una decisió conforme a les pretensions del demandant, que "la sentència impugnada comporta motius, als termes dels quals són precisades i avaluades les proves recollides, siguin de càrrec o de descàrrec, i exposades les raons que han comportat la convicció del Tribunal" i que "s'han respectat les regles del procediment destinades a garantir els drets de la defensa."

Cinquè

El 13 de desembre del 2004, la representació processal del Sr. F. A. F. va presentar un recurs d'empara per vulneració dels drets a la defensa, a la presumpció d'innocència i a la jurisdicció, a obtenir d'aquesta una decisió fonamentada en dret i a un procés degut, substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

En el seu escrit, la part recurrent al·legava, en primer lloc, que "Del conjunt dels elements de càrrec en contra del senyor A. es pot concloure que el Ministeri Fiscal no ha aportat al llarg del procediment penal cap càrrega directa que es fonamenti en proves directes que acreditin la realitat del delicte de violació pel qual s'ha acusat i condemnat el meu representat" i que els tribunals ordinaris han fonamentat l'existència de la infracció penal "basant-se únicament en el testimoni de la perjudicada i l'existència d'una berruga en el braç del senyor A. e ignorant les proves fonamentals i essencials de la innocència del meu patrocinat i que, no són altres que les proves mèdiques i científiques que obren en la causa i que totes elles proven tan conjuntament com de forma aïllada la falsedat de la

denúncia presentada."

I afegia que el Tribunal de Corts no podia pretendre fonamentar vàlidament la seva íntima convicció sobre les declaracions de dues persones que no van declarar davant d'ell ni es van sotmetre a les preguntes de la defensa, malgrat que s'havia sol·licitat la seva compareixença davant el tribunal a quo; no es va respectar, per tant, el principi de contradicció, ni l'article 6.3 d) del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i les llibertats fonamentals. Així mateix, aquesta part considerava que el raonament del Tribunal de Corts s'havia de basar en les declaracions efectuades davant el batlle i no en aquelles efectuades davant la policia, ja que el recurrent no va gaudir del dret a l'assistència lletrada, d'acord amb l'article 10 de la Constitució i l'article 1.2 del Codi de procediment penal.

En segon lloc, aquesta part al·legava que els tribunals ordinaris havien desplaçat la càrrega de la prova que pertocava a l'acusació i en cap cas a la defensa i que "al creure's les manifestacions de la menor en perjudici de les manifestacions del meu representat sense fonamentar l'íntima convicció en cap prova objectiva o conjunt de proves suficientment rellevants, ha acabat conculcant el dret a la presumpció d'innocència, el dret a la jurisdicció i a obtenir d'aquesta una decisió fonamentada en dret de l'article 10 de la Constitució i als articles 6.1 i 6.2 de la Convenció per la salvaguarda dels drets humans i les llibertats fonamentals per no haver gaudit el senyor A. del dret a que la seva causa sigui vista equitativament per un tribunal independent."

En tercer lloc, la representació processal del Sr. F. A. F. entenia que també s'havia vulnerat el dret a la defensa de l'inculpat perquè en l'acte de la vista oral només van declarar 3 dels més de 20 testimonis sol·licitats. "La manca dels mitjans de prova posats a disposició d'aquesta defensa ha provocat una desigualtat d'armes processals que ha permès a la resolució dels diferents tribunals emparant-se en aquesta carència probatòria, determinar la realitat de la infracció penal per la qual el meu representat havia estat acusat, vulnerant-se d'aquesta forma el dret a la defensa previst en l'article 10 de la Constitució i en especial els articles 6.1 i 6.3 d) de la Convenció per la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals."

Per acabar, aquesta representació processal demanava al Tribunal Constitucional que atorgués l'empara sol·licitada, que declarés infringits els drets continguts a l'article 10 de la Constitució, que anul·lés les resolucions objecte de recurs i que es reconegués "el dret del recurrent a obtenir unes resolucions sobre el fons en el tema objecte del present recurs tot acordant-se la retroacció del procediment al moment en que es va produir aquesta vulneració."

Sisè

El 14 de gener del 2005, el Ministeri Fiscal va presentar el seu informe en què considerava que la

valoració de la prova correspon de forma exclusiva a la jurisdicció ordinària i que el recurs d'empara no és un recurs de cassació ni una tercera instància contra sentències judicials i que de "la lectura de la sentència dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia se'n desprèn dels seus Considerants I, II, III i IV raonaments suficients sobre la valoració de les proves de càrrec i descàrrec practicades en l'acte del judici oral, sense que aquesta resolució es pugui qualificar d'arbitrària o mancada de fonamentació."

Pel que fa a la presumpció d'innocència manifestava que "el seu contingut constitucional no és altre que el de garantir que tota condemna vagi precedida d'una activitat de càrrec obtinguda lícitament i valorada pel Tribunal com a suficient per provar la culpabilitat i dictar una sentència condemnatòria" i que la competència del Tribunal Constitucional es restringeix a apreciar si en la fase del plenari s'ha practicat una mínima activitat probatòria de càrrec que serveixi de fonament racional a la sentència.

Pel que fa a la vulneració del dret a la defensa derivada de la no compareixença d'alguns dels testimonis proposats, el Ministeri Fiscal remarcava que el recurrent no va formular cap petició de suspensió de l'acte del judici oral, ni es va produir cap tipus de protesta o d'al·lusió a la vulneració d'aquest dret davant aquesta no compareixença. Per tant, no es pot al·legar aquest greuge davant el Tribunal Constitucional.

Així doncs, el Ministeri Fiscal sol·licitava la inadmissió a tràmit del recurs d'empara 2004-15-RE per manca de contingut constitucional en les pretensions formulades, de conformitat amb el que disposa l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional.

Setè

El 25 de gener del 2005, el Tribunal Constitucional va admetre a tràmit el recurs d'empara, amb efectes suspensius, i mitjançant providència de la mateixa data, va traslladar la causa a les parts i va obrir un termini de deu dies hàbils perquè presentessin les seves al·legacions.

Vuitè

El 27 de gener del 2005, la representació processal del recurrent va presentar un escrit que donava per reproduïdes totes les al·legacions adduïdes en el decurs del procés penal i en el marc del procediment d'empara i sol·licitava al Tribunal Constitucional que declarés la vulneració dels drets fonamentals al·legats, anul·lés les decisions objecte de recurs i retrotragués el procediment penal al moment de la producció de la vulneració esmentada.

Novè

L'altra part en el procés a quo va sol·licitar al Tribunal Constitucional el benefici de justícia gratuïta i, el 24 de febrer del 2005, aquest Tribunal va dictar un aute que concedia el benefici de justícia gratuïta a la Sra. J. I. J. i demanava al Col·legi d'Advocats d'Andorra que designés un advocat d'ofici per a la Sra. J. I. J. per tal que assumís la seva representació processal en la causa 2004-15-RE.

Desè

El 4 d'abril del 2005, la representació processal de la Sra. J. I. J., representant legal de la seva filla menor d'edat, T. V. I., va presentar un escrit d'al·legacions mitjançant el qual s'adheria al contingut de l'informe del Ministeri Fiscal i considerava que el que pretenia el recurrent era que el Tribunal Constitucional revisés novament la causa.

Tot i això, aquesta part considera necessari efectuar certes precisions sobre la relació dels fets esgrimida per la part recurrent. En primer lloc, manifesta que l'informe pericial psicològic no utilitza la terminologia que es reprodueix en l'escrit d'empara, que per tant és totalment subjectiva; tanmateix aquest informe afirma que la menor no presentava cap trastorn psiquiàtric ni psicològic i que sabia perfectament quines relacions sexuals són voluntàries o no. En segon lloc, raona que la menor no va oferir resistència sota l'amenaça de l'inculpat d'ejacular dins seu, i aquest fet justifica l'absència de signes d'agressió o de violència i l'absència de restes de semen. Així mateix, considera que "per error les mostres sobre les que es practicaren aquestes proves no pertanyen a cap dels interessats, essent obvi que les mateixes no tenen cap valor."

La representació processal de la Sra. J. I. J. estima que en els delictes de comportament sexual, on sovint només es disposa de dues versions oposades, correspon al jutge avaluar, segons la seva consciència, les proves practicades i que les decisions del Tribunal de Corts i del Tribunal Superior de Justícia s'han dictat "respectant els principis del procediment i sobretot i especialment respectant els drets de l'inculpat."

Pel que fa a la no compareixença de tots els testimonis citats, la representació processal d'aquesta part al·lega que "tots els testimonis van ser degudament citats a judici, sense que per part de la defensa del senyor A. es fes cap menció específica a la data de celebració de la vista oral, ni cap protesta o una petició de suspensió de la vista oral a fi i efecte de citar novament a dits testimonis."

Quant a la berruga del braç, aquesta part considera que en tractar-se d'una berruga que no és fàcilment visible, i que cap dels testimonis va veure, la seva existència confirma la versió donada per la menor.

Sobre l'al·legació del recurrent relativa al fet que no s'hauria respectat el principi de contradicció perquè no van comparèixer la mare de la menor i un company de l'inculpat, cal afirmar que no consta en autes que la defensa de l'inculpat sol·licités el testimoniatge de la mare de la menor, ni que s'oposés a la continuació del judici quan el company no va comparèixer a la vista oral, tot i que les seves declaracions efectuades davant el Servei de Policia i el batlle amb totes les garanties, han de poder ser tingudes en consideració.

Quant a la vulneració del seu dret a l'assistència lletrada, aquesta part considera que no es pot al·legar en aquest estadi processal, quan prèviament i en cap altre moment l'havia al·legat i a més, i com consta en el foli 19, després de ser informat dels seus drets, l'inculpat es va beneficiar de l'assistència d'un advocat designat d'ofici.

Aquesta part entén que el Tribunal "no s'ha limitat a creure "per què si" i sense cap altre argumentació la versió donada per la menor T. V. hi ha altres motius que justifiquen i reafirmen dita versió i són els que ja es troben continguts en les dues respectives sentències, i en aquest sentit podem afirmar que el fet de que les respectives sentències no recullin i contemplin els arguments de la defensa no implica que hagi una vulneració de drets", a més el Tribunal de Corts va acordar la prova testifical demanada i "conseqüentment no s'ha produït cap desigualtat en el marc del procediment penal ni cap vulneració del dret a la defensa."

Per acabar, la representació processal de la Sra. J. I. J. demana al Tribunal Constitucional la total i íntegra desestimació del recurs d'empara per manca de contingut constitucional de les pretensions formulades.

Onzè

El 19 d'abril del 2005, la representació processal de la Sra. J. I. J., i el 20 d'abril del mateix any, el Ministeri Fiscal i la representació processal del Sr. F. A. F., van presentar escrits de conclusions en què reiteren substancialment tot allò que fou al·legat i argumentat en els escrits precedents presentats davant el Tribunal Constitucional.

Fonaments jurídics

Primer

Tant el recurrent, com la part adversa i el Ministeri Fiscal, centren les seves al·legacions en una anàlisi dels drets diversos reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Ara bé, tot i que conceptualment poden i han de distingir-se aquests drets entre si, el que és cert és que constitueixen un conjunt, reconegut com a tal pel constituent en agrupar-los en un sol article, i en la pràctica exigeixen una interpretació sistemàtica, d'acord amb la qual cosa alguns d'aquests drets esmentats adquireixen el seu real significat i contingut en relació amb els altres. Així, "un procés degut" (article 10.1 de la Constitució) implica la garantia de la "presumpció d'innocència" (article 10.2 de la Constitució). El Tribunal Constitucional ho ha entès reiteradament d'aquesta manera i per aquest motiu, una "decisió fonamentada", tot i que s'ha de respectar la llibertat del jutjador per la valoració de les proves aportades, no pot limitar-se a l'exigència d'una simple argumentació formal.

Per aquesta raó, d'acord amb l'article 10 de la Constitució, es pot i convé exigir que en l'admissió i la valoració de les proves i en el raonament mateix del jutjador es parteixi de la presumpció d'innocència de l'acusat, de la qual no pot prescindir la llibertat d'apreciació d'aquell.

Segon

En aquest cas, s'evidencia clarament que la sentència objecte d'aquest recurs està argumentada suficientment i que s'han garantit formalment el principi de contradicció i el dret a la defensa de les parts. Però no és menys evident que, en enjudiciar i decidir, s'ha partit del principi, arrelat en la jurisprudència andorrana, d'acord amb el qual, en un delicte contra la llibertat sexual, la sola declaració de la part suposadament afectada constitueix una prova, fins a tal punt suficient, que desvirtua altres proves aportades en sentit contrari.

Aquest criteri podria vulnerar el principi de presumpció d'innocència, en el sentit que podria invertir la presumpció a favor de l'acusació i posar al càrrec de l'acusat una càrrega de la prova, en la pràctica insuperable, atès que amb la paraula de l'acusació n'hi hauria prou i de sobres. La realitat social del nostre temps, en la qual la norma ha de ser aplicada, faria especialment disfuncional aquest criteri com ho demostren les circumstàncies concurrents en aquest cas concret.

Tercer

Per això, estimem que en aquesta causa, s'ha vulnerat l'article 10 de la Constitució, ja que ens trobem davant d'una decisió que no ha valorat de manera suficient les altres proves proposades i presentades davant el jutjador i que sí pot afectar el dret a la defensa invocat pel recurrent.

El jutjador, manifestament en la primera instància (tal com es desprèn de la sentència mateixa del Tribunal de Corts), però també en la segona instància, no ha fet una valoració suficientment expressa de les proves i, fins i tot, no es va practicar plenament la prova testifical per la no compareixença de la majoria dels testimonis proposats per la part acusada. Una deficiència que de cap manera es pot imputar al jutjador, tot i que es podria intentar d'esmenar i insistir en la citació dels testimonis quan es tracta d'aclarir un fet de tanta transcendència penal. El Tribunal Constitucional no pretén substituir i, encara menys, corregir la valoració i ponderació de les proves que ha de fer el jutge penal, ja que aquesta és una de les seves competències exclusives. Tanmateix, per tal de vetllar pels valors constitucionals, en aquest cas, i d'acord amb les exigències de l'article 10 de la Constitució, cal declarar que quan es tracta, ni més ni menys, que d'establir la culpabilitat d'una persona i afectar greument la seva llibertat, les proves han de ser admeses, les circumstàncies concurrents en la part acusadora i en l'acusada i que consten en les actuacions han de ser tingudes en compte i tot això ha de ser valorat i ponderat en la sentència, per tal com cal evitar que la decisió, sigui quina sigui, sembli dictada sobre una presumpció de culpabilitat, contrària a les disposicions de l'article 10 de la Constitució o, el que és el mateix, fonamentada sobre la sola acusació.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Declarar que ha estat vulnerat el dret a la jurisdicció, reconegut per l'article 10 de la Constitució, en el seu vessant del dret a un procés degut, del dret a la defensa i del dret a la presumpció d'innocència.

Segon

Atorgar l’empara sol·licitada per la representació processal del Sr. F. A. F.

Tercer

Declarar l’anul·lació de la sentència del 14 de juny del 2004 del Tribunal de Corts, de la sentència del 8 de novembre del 2004 i de l’aute del 9 de desembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

Quart

No hi ha condemna expressa en costes.

Cinquè

Publicar aquesta sentència, d’acord amb el que disposa l’article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d’Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. F. A. F., a la representació processal de la Sra. J. I. J., al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 6 de juny del 2005.

Philippe Ardant

Miguel Ángel Aparicio Pérez

President

Vicepresident

Didier Maus

Miguel Herrero de Miñón

Magistrat

Magistrat